

Темазы: «Тыва колбаса» оон онзагайы

Кылганы: Саая А.Ш.,
«Тыва кухня» башкызы.

Ажылыштын сорулгазы

- Тыва колбасаны кылышын, оон онзагай талаларын шинчилээри

Сорулганы чедип алырда:

1. Эргежок чугула материалдарны чып, номчаан.
2. Информаторлар – биле ажылдаан.
3. Практиктиг ажылды кылган.
4. Ажылды бижээн.

Ажылдын методтары:

1. Анализ.
2. Деннелге.
3. Саналга
4. Тодарадып бижири
5. Туннел.

Ажылдын эртемниг ундиннери

- Ажылдын эртемниг ундиннери кылдыр Монгуш Көнин-Лопсанын «Тыва чанчыл» деп номун, Эзимаа Намзалдын «Холу чемзиг авам сону» деп номнарны ажыглаан.

Шинчиледин чаа чуулу:

- Моон мурнунда тыва чөмнин
канчаар кылышын бижип турган
боордан башка, оларнын бугу
талалыг шинчилелин кылбаан,
химиктиг составын допчу корбээн.

Практиктиг ажыглал:

- «Тыва колбаса, оон онзагайы» деп ажылдын практиктиг ужур-дузазы улуг. Ону технология кичээлдеринге, кухняга ажыглап болур.

Малчын чоннун кол чеми – Эът.

- Соолгу уелерде кадыкшылга, чарап болурунга хамаарышкан солун-сеткуулдерде кадык чөмненилгө дугайында хойну бижип турар апарган. Үлангыя вегетарианчы езу-бите чөмненирин, ойтап дензилиг болур дизе, чуну канчаарынга хамаарышкан сумелер арбын. Үнчалза-даа тыва чернин соок кыжы аъш-чөмге ыяап-ла белок деп будумел турарын негээр. Үнчангаш тыва кижинин чөминге эът аймаа шуут турбазын болдунмас деп санаар бис.
- Тыва улус шаандан тура азырал малдарнын, анменин эъдин чөмге ажыглап келген. Эъттин чөм болгаш эм шынарлыы маргыш чок.

Тыва колбасаны кылышынын технологиязы

- Тыва колбаса деп адап турарывыс чөмни чогум-натырткан деп адаар. Ону кылышы шоолуг-ла берге эвес. Тыртканны эки аштап каан сарыг кургулдайга андаар. Анаа уш-баш чок, таварышкан-на эът сукпас. Малдын ээн эъдин эът тыртар машинага тырткаш, амданныг болзун дээш, согуна кулча каар. Оон дузааш, эки холуй мажырыр. Ынчаар белеткеп алган эътти экидир чуп каан андарышкыга андаар. Андарышкынын бир ужун айтыр салаа-бile каш илиг хире киир иткеш, ам-на тырткан эътти бичии – бичиилеп суккаш, чоорту андаар. Андарышкыга эътти чедир тырааш, ийи ужун хендир-бile шарырыр.

«Тыва колбасын» эки талалары

- Колбаса кылыштары хой янзы хевирлерлиг: хайындырган, ыштаан дээш оон-даа оске. Колбаса дээргэ тырткан эйттен кылган, тускай хаптыг, чииринге белен чем болур. Тырткан эйтти болгаш оске –даа холуксааларны колдуунда малдын шойндузунде, чамдык таварылгаларда целлофанда тырып каан болур.

«тыва колбаса» биле садыг колбасаларынын деннелгези

составы	Тыва колбаса	Садыг колбасазы	туннел
Натуралдыг эът	Арыг эъттен кылыш	Эът кол кезинин ээлээр	Тырткан натуралдыг продукт болур
Немелде чуулдери	Согуна, кулча азы койнүүт	Чуурга, сут, быштак, чигир, крахмал, дус, чеснок, перец	Тыртканда хой холуксаа чок.
Химиктиг немелде	чок	Ингридиентилер, нитриттер белок	Тыртканда химиктиг будумелдер чок, холуваан.
Шыгжаарынын хуусаазы	Дон черге 3-4 ай	8-10 хонук	Тыва колбасанын шыгжаар хуусаазы хой

Туннели

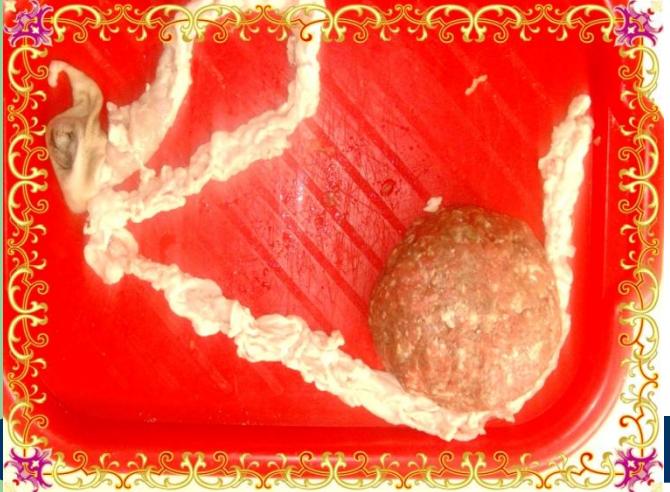
- Тыртканны кылышы ындыг кончуг берге эвэс, шыгжаар хуусаазы, соок-ла черге суп алза, ур шыгжап болур. Тыртканны кылышынга тускай мөргөжил-даа негеттинмес, анаа-ла ог-буле ээзи хөрээжэн кижи бурузу кылыш ап болур чөм.

Ажыглаан литература:

1. Анфимова Н.А. Кулинария. М., 2000.
2. Кенин-Лопсан М.Б. Тыва чанчыл Кызыл., 2000.
3. Матюхина З.П. Товароведение пищевых продуктов. М., 2000.
4. Намзал Э. Холу чемзиг авам сону. Кызыл ,1995.

Информаторлар

- Артаа Чечекмаа Хертековна – башкы, 63 харлыг, Кызыл-Даг суур, Бай-Тайга.
- Монгуш Долзат Кызыл-ооловна – 58 харлыг, Ак-Довурак хоорай.

**ЧООГЛАҢАР,
АМДАННЫГ-ЛА БОЛЗУН!**